

Til
Psykiatriordførerne

Folketinget
Rigsdagsgården
1240 København K

19. februar 2015

Mindreåriges rettigheder i forbindelse med psykiatrisk behandling uden den mindreåriges samtykke

Kære psykiatriordførere,

Den 21. januar i år skrev vi til jer om en række punkter, som vi gerne så inddraget i forhandlingerne vedr. udarbejdelse af forslag til lov om ændring af lov om tvang i psykiatrien.

Nu er lovforslaget fremsat, og det førstebehandles den 26. ds.

Lovforslaget lægger op til, at behandling af mindreårige under 15 år uden den mindreåriges samtykke, ikke skal betragtes som tvang i psykiatrilovens forstand, hvis der foreligger et stedfortrædende samtykke fra forældremyndighedens indehaver(e).

Vi er overraskede over dette. Især fordi der i den version af lovforslaget, der var i høring i 2014, var lagt op til en afskaffelse af en fast aldersgrænse (bortset fra at alle unge over 15 år blev tillagt selvstændig kompetence til at give informeret samtykke, klage osv.), og at der skulle foretages en konkret individuel vurdering af barnets/den unges modenhed. Det hed i bemærkningerne, at det vurderes, at det vil være hensigtsmæssigt, at der skal foretages en modenhedsvurdering af mindreårige.

Vi har gennemgået høringssvarene, og der er ingen høringssvar, der foreslår, at man skal fratage alle patienter under 15 år retten til at klage og at få beskikket en patientrådgiver i situationer, hvor forældrene giver informeret samtykke, men hvor den unge modsætter sig behandlingen.

Flere giver udtryk for usikkerhed omkring hvordan den konkrete modenhedsvurdering skal gennemføres og nogle foreslår, at modenhedsvurderingen skal kunne påklages. Men der er som sagt *ingen*, der plæderer for, at man helt skal fratage de under 15-årige deres rettigheder.

Vi vil stærkt opfordre til, at man sikrer alle patienter – uanset alder – adgang til at få prøvet afgørelser om behandling, som den unge ikke ønsker/modsætter sig.

Henvisningen til at sundhedsloven giver mulighed for at gennemføre en behandling af en mindreårig alene på baggrund af forældrenes stedfortrædende samtykke holder ikke.

Vi tror ikke, at nogen vil finde på at sammenligne en situation, hvor en sundhedsperson fastholder et femårigt barn, der får en vaccination eller et tandeftersyn, med en situation, hvor man bæltefikserer og tvangsernærer en 14 årig anoreksipatient, der sætter sig voldsomt til modværge.

Vi siger ikke, at en sådan behandling ikke skal kunne finde sted – det kan være livsnødvendigt – men det er afgørende, at man ikke pålægger forældrene den byrde, det er at give samtykke til en sådan behandling. Det er ligeledes afgørende, at man ikke krænker barnets/den unges rettigheder. De bør have ret til at få beskikket en patientrådgiver og adgang til at få afgørelsen prøvet.

Vi ønsker både at sikre den mindreåriges rettigheder og at sikre forældrene mod at have i den helt urimelige situation, at de tvinges til at skulle tage stilling til et så vanskeligt spørgsmål som fx bæltefiksering og sondeernæring med tvang. Et stedfortrædende samtykke fra forældrene i en situation, hvor den unge modsætter sig behandlingen, vil ofte true sammenholdet i familien. Et sammenhold, der er afgørende for den fremtidige behandling.

Vi gør i den forbindelse opmærksom på, at der i bemærkningerne til lovforslaget står, at et alvorligt indgreb som tvangsfiksering i udgangspunktet ikke bør anvendes over for mindreårige (Almindelige bemærkninger pkt. 3.1.3.).

Vi gør ligeledes opmærksom på, at Region Sjælland i deres høringsvar anbefaler, at tvangsfiksering kun kan ske efter de almindelige bestemmelser i psykiatriloven.

Vi tillader os endvidere at gøre opmærksom på, at alle borgere – uanset alder – der frihedsberøves uden dom, har krav på at få frihedsberøvelsen prøvet ved en domstol. Det følger af grundlovens § 71.

Dette forhold er fremhævet af flere af landets sundhedsjurister.¹ Helle Bødker Madsen gør i sin bog “Psykiatritret” udtrykkeligt opmærksom på, at der efter grundlovens § 71, stk. 2 kræves en klar og utvetydig hjemmel, hvis et indgreb har karakter af administrativ frihedsberøvelse (fx aflåsning af døre til afdeling eller patientstue og fiksering). En sådan hjemmel findes i psykiatriloven, men kan ikke antages at findes i forældrenes samtykkekompetence efter sundhedslovens § 14, jf. forældreansvarslovens § 2, stk. 1.

Efter de pågældendes opfattelse, kan frihedsberøvelse alene gennemføres under iagttagelse af bestemmelserne i psykiatriloven – herunder beskikkelse af patientrådgiver, klageadgang og mulighed for domstolsprøvelse. Dette stemmer i øvrigt med det af Region Sjælland anbefalede.

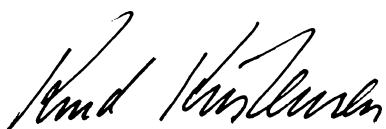
---

¹ Se fx Helle Bødker Madsen (professor i sundhedsret ved Aarhus Universitet) i “Sundhedsret”, 2. udg., s. 338 ff, samme i “Psykiatritret”, s. 42, Kent Kristensen (lektor i sundhedsret ved SDU i “Sundhedsjura” 4. udg., s. 65 ff og Caroline Adolphsen i ph.d.-afhandlingen “Mindreårige retsstilling i relation til behandling”, s. 215 ff.

Den enkleste løsning på dette juridiske dilemma vil være, at man går tilbage til den rets-tilstand, der var gældende uimodsagt og uproblematisk helt frem til lovændringen i 2006 – se faktaboksen nedenfor.

På vegne af BEDRE PSYKIATRI og SIND

Landsformand SIND, Knud Kristensen

Landsformand, BEDRE PSYKIATRI, Birgit Elgaard

BEDRE PSYKIATRI
- landsforeningen for pårørende

FAKTA:

1989-loven og før

Den nuværende psykiatrilov stammer i hovedtræk fra 1989. I forbindelse med lovens tilblivelse blev der udarbejdet en betænkning om tvang i psykiatrien (Betænkning nr. 1068/1986 – også kaldet Kallehauge-betænkningen).

Kallehaugeudvalget siger, at der ikke bør ske ændringer i den retsstilling som mindreårige havde i den dagældende sindssygelov.

I forbindelse med fremsættelse af lovforslaget i 1988 fremhæves det i bemærkningerne til lovforslaget (bemærkningerne til § 5): “De foreslåede bestemmelser om tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse gælder også for umyndige personer – umyndige og mindreårige – i det omfang, de er omfattet af de opstillede kriterier”.

Således blev det – og således var det uomtvistet frem til lovændringen i 2006.

Lovændringen i 2006

Her ændrede man lovens tvangsdefinition – for at forbedre patienternes retsstilling.

Hvor der før kun var tale om tvang, hvis patienten modsatte sig behandlingen, blev det slået fast, at der fremover var tale om tvang, hvis patienten ikke positivt har givet samtykke.

Rent lovteknisk gennemførte man ændringen ved, at man i psykiatriloven indsatte en henvisning til sundhedslovens kap. 5 om informeret samtykke.

Det var ikke hensigten at fratage de mindreårige deres klageadgang eller retten til patientrådgiver. Det var end ikke på tale.

På et tidspunkt opstod der tvivl om hvorvidt man – efter ændringen i 2006 – kunne slutte parallelt til det somatiske sundhedsområde. Med den konsekvens, at tvang mod mindreårige under 15 år slet ikke er tvang, hvis forældrene har givet samtykke.

Sundhedsstyrelsen og Sundhedsministeriet har udtrykt, at man efter 2006 har kunnet gennemføre al behandling af mindreårige på forældrenes stedfortrædende samtykke. Med den konsekvens, at tvangen ikke er tvang i psykiatrilovens forstand.

Sundhedsjurister har betvivlet dette og Ombudsmanden har bedt om at få retstilstanden klargjort.